

Põllumajanduse, maaelu arengu ja keskkonna sektiiooni arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus metallilise elavhõbeda ekspordi keelustamise ja turvalise ladustamise kohta”

KOM(2006) 636 lõplik — 2006/0206 (COD)

(2007/C 168/09)

15. novembril 2006 otsustas nõukogu vastavalt EÜ asutamislepingu artiklitele 133 ja 175(1) konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses: „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus metallilise elavhõbeda ekspordi keelustamise ja turvalise ladustamise kohta”

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutava põllumajanduse, maaelu arengu ja keskkonna sektiiooni arvamus võeti vastu 21. märtsil 2007. Raportöör oli hr Osborn.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 435. istungjärgul 25.-26. aprillil 2007 (25. aprillil 2007. aasta istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 126, erapooletuks jäi 4.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee toetab Euroopa Liidu aktiivset osalust ja rahvusvahelisi jõupingutusi elavhõbeda ülemaailmse tootmise ja kasutamise piiramisel ning turvalise ladustamise ja kõrvaldamise tagamisel. Sellise eesmärgi puhul on oluline, et Euroopa annaks head eeskju elavhõbeda probleemi lahendamiseks Euroopa Liidus ning et tarvis on toetada paremaid kontrollimeetmeid kogu maailmas.

1.2 Seetõttu toetab komitee komisjoni hiljutise konkreetse määruse ettepaneku üldist eemärki keelustada elavhõbeda eksport Euroopast ning kehtestada eeskirjad elavhõbeda ülejäägi turvaliseks ladustamiseks Euroopas. Komitee leiab, et metallilise elavhõbeda ekspordi keelustamine ning vastavate eeskirjade kehtestamine alates turvalisest ladustamisest kuni kõrvaldamiseni on praeguses olukorras väga oluline ja päevakohane, sest Euroopas on elavhõbeda kasutamine kloorleeliste tööstuses järkjärgult lõpetatud.

1.3 Tulevikku silmas pidades soovib komitee komisjonil rakendada võimalikult kiiresti elavhõbedastrateegia teisi elemente ning arendada meetmeid, piiramaks jätkuvalt elavhõbeda kasutamist tootmisprotsessides ja toodetes Euroopas ning tagamaks elavhõbeda ohutu kõrvaldamine jäätmevoogudes.

1.4 Komitee arvates peaks õiguslik keeld jõustuma nii kiiresti kui reaalset võimalik ning selle ajani tuleks komisjoni ja asjaomaseid ettevõtteid julgustada tegema kõike, mis nende võimuses, et piirata ekspordi miinimumini.

1.5 Komitee toetab kõnealuses määruses komisjoni poolt soovitatud sätteid ladustamise kohta, sest tegemist on parimate praegu olemasolevate eeskirjadega. Pädevatel asutustel tuleb hinnata kõigi ladustamiseks soovitatud rajatiste ohutust ning nad peaksid hoolt kandma ladustamiskoha regulaarse järelevalve eest, kui see on kasutusse võetud. Komitee kutsub komisjoni üles nõudma liikmesriikidelt aruandeid kõnealuses valdkonnas saavutatud edusammude kohta; ning lisaks tuleb soovitada täiendavaid meetmeid, kui ladustamist puudutavad sätted osutuvad ebapiisavaks.

2. Arvamuse taust

2.1 Elavhõbe on maapinna looduslik koostisosa ning tema esinemissagedus on keskmiselt 0,05 mg/kg maakoores, seejuures võivad erinevused paikkonniti olla märkimisväärsed. Samuti esineb elavhõbedat väga vähesel määral kogu biosfääris. Elavhõbeda imendumine taimedesse võib viia selleni, et fossiilkütused nagu süsi, nafta ja gaas sisaldavad elavhõbedat.

2.2 Keskkonna elavhõbedatase on alates tööstusajastu algusest oluliselt tõusnud. Fossiilkütuste põletamisel vabaneb märkimisväärne kogus elavhõbedat. Lisaks saadakse elavhõbedat mineraalidest (eelkõige kinaverist) ning seda kasutatakse arvukates tööstuslikes rakendustes. Nii satub elavhõbe keskkonda ka läbi tööstuslike protsesside ja jäätmete. Varem oli tavaks jätta elavhõbedajäätmed prügilatesse, jäätmehooldlatesse, saastunud tööstusaladele, pinnasesse ja setetesse. Isegi piirkonnad, kus keskkonda eraldub väga vähe elavhõbedat (nt Arktika), on sellest mõjutatud seoses elavhõbedaheitmete kontinentidevahelise ja ülemaailmse levikuga.

2.3 Pärast eraldumist säilib elavhõbe keskkonnas ning ringleb erinevates vormides õhus, vees, setetes, pinnases ja elusorganismides. Elavhõbe võib muunduda (eelkõige mikroorganismide kaudu) metüülelavhõbedaks, millel on võime koguneda organismidesse (**bioakumulatsioon**) ning kuhjuda toiduahelatesse (**biomagnifikatsioon**), eelkõige veekeskkonna toiduahelasse (kala ja mereimetajad). Seetõttu on metüülelavhõbeda kujul esinev elavhõbe eriti murettekitav. Peaaegu kogu kaladest leitud elavhõbe on metüülelavhõbe.

2.4 Elavhõbedat esineb tänapäeval erinevates keskkondades ja toidus (eriti kalas) üle kogu maailma ning sellisel tasemel, mis avaldab negatiivset mõju inimestele ja loodusele. Mõnedes maailma piirkondades, sh ka Euroopa osades, on suurel osal elanikkonnast kokkupuude elavhõbedaga, mis ületab oluliselt ohutuks loetavad piirväärtused. Rahvusvahelisel tasandil valitseb ulatuslik kokkulepe selle üle, et elavhõbeda eraldumine keskkonda tuleb viia miinimumini ning järkjärgult lõpetada igal pool kus võimalik ja nii kiiresti kui võimalik.

2.5 Hoolimata elavhõbeda ülemaailmse tarbimise vähenemisest (ülemaailme nõudlus hõlmab alla poole 1980. aasta tase-mest) ja madalatest hindadest toodetakse paljude maailma riikide kaevandustes endiselt elavhõbedat. Euroopas on esmatootmine praeguseks lõpetatud, kuid elavhõbedat eraldub endiselt muude kaevandusprotsesside kõrvalsaadusena.

2.6 Suured kogused elavhõbedat jõuavad ülemaailmsele turule selliste Euroopa kloorleeliste rajatiste ümberehituse või sulgemise tulemusena, milles kasutati elavhõbedameetodit. Elavhõbeda ülejääk müüakse tavaliselt madala hinnaga Hispaania ettevõttele *Miñas de Almadén*, kes müüb selle edasi maailma eri riikidele.

2.7 Hoolimata suurtest jõupingutustest ei suuda ühendus *Euro Chlor* ega ka *Almadén* tagada seda, et kõnealuse kokkuleppe raames EList eksporditud elavhõbe ei suurendaks ülemaailmset keskkonnareostust, sest elavhõbedat ei kontrollita enam pärast *Almadéni* rajatistest edasisaatmist. See võib viia elavhõbeda aktiivsema kasutamiseni teiste riikide reguleerimata protsessides ja toodetes, samuti võivad sellega kaasneda elavhõbedaga tugevami-ni reostatud jäätmed või heitmed. Seetõttu on soovitatav takis-tada sellise suure hulga elavhõbeda ülejäägi ülemaailmsele turule sattumist, mis on seotud elavhõbeda kasutamise lõpetamisega kloorleeliste tööstuses.

3. Komisjoni ettepaneku põhisisu

3.1 28. jaanuaril 2005. aastal võttis komisjon vastu ühenduse elavhõbedaalast strateegiat käsitleva teatise nõukogule ja Euroopa Parlamendile (KOM(2005) 20 lõplik). Strateegias soovi-tatakse 20 meetet, mis puudutavad elavhõbeda olemuslikult kõiki aspekte. Kaks strateegias soovitatud meetet puudutavad elavhõbeda ekspordi ja ladustamist.

3.2 Nüüd on kavas kõnealused meetmed ellu viia komisjoni määruse ettepanekuga metallilise elavhõbeda ekspordi keelusta-mise ja turvalise ladustamise kohta. Ettepaneku eesmärk on vastavalt ühenduse elavhõbedaalase strateegia meetmetele 5 ja 9 keelustada metallilise elavhõbeda ekspord ühendusest, hoida ära nimetatud elavhõbeda uuesti käibeelaskmine ning tagada selle turvaline ladustamine. Peamine eesmärk on piirata varasemate elavhõbedaheitmete tekitatud jääva kogumi edasist kasvu.

3.3 Vastavalt määruse ettepanekule keelustatakse elavhõbeda ekspord Euroopa Liidust alates 1. juulist 2011. Samast kuupäe-vast alates tuleks elavhõbedat, mida kloorleeliste tööstuses enam ei kasutata või mida saadakse maagaasi puhastamisel või mitte-raudmetallide tootmisel, turvaliselt ladustada.

3.4 Komisjon on oma ettepaneku üle pidanud laialdasi konsultatsioone ning MAYASA, Hispaania valitsus ja kloorlee-liste tööstus — kes on kõige otsesemalt asjassepuutuvad sidus-rühmad — on nõustunud keelustamisega alates ettepanekus märgitud kuupäevast. Komisjon on võtnud teadmiseks, et Euroopa keemiatööstuse organisatsioon CEFIC on kohustunud vabatahtlikult tagama kloorleelistetööstusest pärineva elavhõ-beda turvalise ladustamise.

4. Üldised märkused

4.1 Komitee toetab kindlalt eesmärki muuta Euroopa liidriks ülemaailmsete jõupingutuste alal vähendada elavhõbeda kesk-konda eraldumist selle tootmise ja tarbimise piiramise teel ning innustada elavhõbeda asendamist teiste, turvalisemate materja-lide, protsesside ja toodetega. Komitee usub, et määrus REACH lihtsustab neid jõupingutusi.

4.2 Komiteel on heameel märkida, et elavhõbeda kaevanda-mine ja tootmine elavhõbedat sisaldavatest maakidest on Euroopa Liidus nüüdseks lõpetatud. Komitee leiab, et komisjon peaks seda teemat ka edaspidi jälgima ja olema valmis keelusta-miseks, kui Euroopas peaks ilmnema kavatsusi jätkata elavhõ-beda tootmist kommertseesmärkidel. EMSK soovib seega komisjonil kaaluda edasisi meetmeid, mis tauniks elavhõbeda tootmist kõrvalsaadusena teiste mineraalide saamisel ja tagada elavhõbeda ülejäägi turvaline ladustamine ja kõrvaldamine.

4.3 Kui vaadata Euroopast kaugemale, siis toetab Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee Euroopa Liidu aktiivset osalust ja rahvusvahelisi jõupingutusi elavhõbeda ülemaailmse tootmise ja kasutamise piiramisel ning turvalise ladustamise ja kõrvaldamise tagamisel. Sellise eesmärgi puhul on oluline, et Euroopa annaks head eeskju elavhõbeda probleemi lahendamiseks Euroopa Liidus ning toetaks paremaid kontrollimeetmeid kogu maailmas.

4.4 Selles kontekstis on kasulik samm keelustada metallilise elavhõbeda ekspord Euroopast ja nõuda, et see ladustataks turva-liselt kuni kõrvaldamiseni. See on eriti oluline ja ajakohane prae-guses olukorras, kus tulenevalt elavhõbeda kasutamise järk-järgu-lisest lõpetamisest kloorleeliste tööstuses Euroopas oleks võinud muidu maailmaturule sattuda suures koguses üleliigset elavhõ-bedat. Seetõttu toetab komitee komisjoni kõnealuse direktiivi ettepaneku üldist eesmärki keelustada elavhõbeda ekspord Euroopast ja nõuda elavhõbeda ülejäägi turvalist ladustamist Euroopas.

4.5 Kuid sellega ei saa kõnealune temaatika veel piirduda. Komitee ootab komisjonilt edasisi jõupingutusi seoses vastavate meetmete arendamisega, piiramaks jätkuvalt Euroopas elavhõ-beda kasutamist tootmisprotsessides ja toodetes ning tagamaks elavhõbeda ohutu kõrvaldamine jäätmevoogudes. EMSK soovib komisjonil samuti kaaluda, milliseid samme võiks astuda rahvusvahelisel tasandil, et edendada elavhõbeda paremat majandamist kogu maailmas, sealhulgas ka läbirääkimisi sobiva-mate koostöömeetmete üle, et toetada elavhõbeda asendamise tehnoloogiaid ning elavhõbeda sidumise ja ladustamise lahendu-si, ning võimalikult ka rahvusvahelist lepingut elavhõbeda majandamise ja kontrolli kohta.

5. Konkreetsed tähelepanekud

5.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee märgib, et kõne-alune ettepanek puudutab ainult metallilise elavhõbeda ekspordi (artikkel 1). Komitee usub, et tuleb kiiresti veel kaaluda võima-lust laiendada keeldu elavhõbedaühenditele ja elavhõbedat sisal-davatele toodetele, nagu on ette nähtud artiklis 5. Soovitatav oleks täpsustada nende kaalutluste ajakava. Lisaks tuleks kaaluda meet-meid, kehtestamaks nõuded elavhõbeda asendamiseks ELi toodetes ja protsessides vähem mürgiste või saastavate ainete-ga.

5.2 Komisjoni esialgse ettepaneku kohaselt pidi keeld jõustuma 2011. aastal. Parlament soovitas nihutada seda 2010. aastale. VVOd avaldavad jätkuvalt survet, et keeld jõustuks veelgi varem. Komitee arvates peaks õiguslik keeld jõustuma nii kiiresti kui reaalselt võimalik ning selle ajani tuleks komisjoni ja asjaomaseid ettevõtteid julgustada tegema kõik nende võimuses oleva, et piirata eksporti miinimumini.

5.3 Komisjon teeb ettepaneku (artiklis 2), et elavhõbe, mida kloorleeliste tööstuses enam ei kasutata, maagaasi puhastamisest saadav elavhõbe ning mitteraudmetallide kaevandamisel ja väljaulatamisel saadav elavhõbe tuleb ladustada turvaliselt. Artiklis 3 täpsustatakse, et ladustamine peab toimuma kas maa-aluses soolakaevanduses või spetsiaalselt metallilise elavhõbeda ajutiseks ladustamiseks kavandatud rajatistes. Kõnealused rajatised peavad vastama ettenähtud turvalisus- ja juhtimistavadele. Liikmesriigid peaksid vastutama niisuguste rajatiste loomise eest või ühinema teiste liikmesriikidega, kellel on selleks paremad tingimused. Koos ekspordikeeluga on kõnealuste sätete eesmärgiks tagada, et suurematest tööstusprotsessidest tulenevad üleliigse elavhõbeda kogused eemaldatakse täielikult turult ja neid ladustatakse turvaliselt.

5.4 Komitee toetab neid ladustamist puudutavaid sätteid, kuna tegemist praegu olemasolevatest parimatega. Komitee peab väga tähtsaks, et pädevad asutused viiksid läbi keskkonnakaitse ja ohutuse hindamist kõigi vastavate rajatiste osas põhjalikult ja rangelt, ning et nad korraldaksid ka rajatiste pideva järelevalve pärast nende käikuvõtmist. Komitee kutsub komisjoni üles nõudma liikmesriikidelt aruandeid kõnealuses valdkonnas saavutatud edusammude kohta; ning lisaks olema valmis soovitama täiendavaid meetmeid, kui ladustamist puudutavad sätted osutuvad ebapiisavaks.

5.5 On oluline, et ettevõtjad, kes on kasutanud elavhõbedat, kannaksid kulud selle turvalise ladustamise eest. Komitee märgib, et kloorleeliste tööstuses elavhõbeda kasutamise lõpetamisest tulenevaid elavhõbeda ülejäägi ladustamise meetmeid

tuleb rakendada kooskõlastatult asjaomaste tööstusettevõtetega ning et Eurochlor töötab paralleelselt direktiiviga välja vabatahtliku kokkuleppe, mis kohustab liikmeid kasutama ohutuid ladustamisrajatisi. Komitee tervitab seda vastutustundliku tööstusgrupeeringu algatust. Eeldusel, et need korraldused hõlmavad kõiki asjaomaseid ettevõtteid ning et ohutust on võimalik tagada läbi paistval viisil, mille üle on võimalik ka järelevalvet teostada, nõustub komitee, et see on parim viis tagada tõhus rakendamine. Komitee soovib komisjonil uurida võimalust saavutada samalaadseid kokkuleppeid teiste suuremate metallilise elavhõbeda tööstuslike tootjatega nagu näiteks elektritööstus ning mitteraudmetallide kaevandamise ja sulatamise tööstus.

5.6 Komitee rõhutab, et uue korra järelevalve ja rakendamine on eriti tähtis. Elavhõbeda ladustamise ja kõrvaldamise nõue muudab elavhõbeda turustamisväärsust varast kohustuseks, mis tekitab valdajale kulusid. Selles olukorras tekib vastutustundetutel käitajatel kiusatus vältida elavhõbeda õigetes kõrvaldamiskanalitesse juhtimist ja suunata see pigem ebaseaduslikesse prügilatesse. Niisuguste ebasoovitavate tagajärgede vältimiseks on vaja ranget arvepidamist ja järelevalvet.

5.7 Komitee soovib komisjonil kaaluda edasisi meetmeid, et rakendada võimalikult pea elavhõbedastrateegia teisi elemente. EMSK peab eriti tähtsaks innustada elavhõbeda kasutamise järkjärgulist lõpetamist valgustites, ehetes, hambaravi- ja kosmeetikatoodetes niipea kui võimalik, ja kiirendada meetmeid, mis vähendavad või takistavad elavhõbeda eraldumist suurtest põletusseadmetest, krematooriumidest ja muudest õhku elavhõbedaga saastavatest allikatest. Lisaks võivad osutuda vajalikuks meetmed, mis tagavad selle, et kui leitakse teistest jäätmevoogudest märkimisväärsed elavhõbedakoguseid, siis need ladustatakse või kõrvaldatakse, mitte ei lasta neil levida ja saastata laiemat keskkonda. Kõigi nende edasiste meetmete puhul tuleb muidugi täielikult hinnata, millise panuse nad annavad ülemaailmse elavhõbedaprobleemi lahendamisse ning millised on pakutud lahenduste kulud ja mõjud.

Brüssel, 25. aprill 2007.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Dimitris DIMITRIADIS